

Долінчук І., Орел Д. Особливості сімей, які виховують дітей з ООП. *Вісник науково-дослідної лабораторії інклюзивної педагогіки «Спеціальна та інклюзивна освіта: теорія, методика, практика»* : матеріали 11-ої Всеукр. наук.-практ. конф, м. Умань, 10 квіт. 2025 р. С. 38–40.

Долінчук Ірина Олегівна
асистент кафедри психології, логопедії та інклюзивної освіти
Житомирський державний університет імені Івана Франка

Орел Дарина Олександрівна
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
за спеціальністю А6 Спеціальна освіта
Житомирський державний університет імені Івана Франка

ОСОБЛИВОСТІ СІМЕЙ, ЯКІ ВИХОВУЮТЬ ДІТЕЙ З ООП

Сім'я відіграє ключову роль у розвитку, соціалізації та навчанні дітей з особливими освітніми потребами. Вона забезпечує дитині не лише базову фізичну підтримку, але й емоційну безпеку, що є важливим чинником для формування позитивного ставлення як до себе, так і світу в цілому. У системі таких сімейних відносин поряд із провідною позицією, яку займає процес виховання, реалізуються ще й корекційна та реабілітаційна функції, що сприяють адаптації дитини до суспільства.

В родинях, де виховуються діти з особливими освітніми потребами надзвичайно важливими є спілкування та емоційний контакт, підтримка, повага до дитини, позитивне підкріплення її дій через похвалу та заохочення. Це, звичайно, потребує великих ресурсів та прийняття з боку батьків. Проте, реалії виховання дітей з ООП часто накладають на родини додаткові навантаження. Слід враховувати, що сім'ї, які виховують дітей з різними порушеннями розвитку стикаються з рядом емоційних, психологічних та соціальних викликів. Батьки таких дітей часто відчують підвищену відповідальність за їх добробут та розвиток, водночас стикаючись з емоційними та фізичними труднощами, пов'язаними з постійним доглядом і підтримкою. Крім того, батьки можуть відчувати сильний стрес через необхідність балансувати між своїми власними потребами та потребами дитини.

Так, Л. Матохнюк та Ю. Максименко виокремлюють спектр проблем, які можуть виникати в процесі виховання дітей з ООП:

- фінансові труднощі (медичні послуги, ліки, реабілітація, спеціальне обладнання, обмеження трудової діяльності одного з батьків);
- соціальні труднощі (дискримінація, обмежений доступ до ресурсів, відсутність підтримки і допомоги, брак комунікації);
- доступ до належної освіти (спеціальні методи, технології, заклади);
- потреба у підтримці (задоволення соціально-побутових потреб дитини);
- ізоляваність (відсутність інформації, самотність, відчуженість, відчуття нерозуміння з боку оточення)
- емоційне виснаження (стрес, втома, почуття провини, самозвинувачення, нереалістичні очікування) [4].

Дослідження О. Горецької показують, що у батьків дітей з особливими освітніми потребами часто спостерігається підвищений рівень стресу, наявність депресивних настроїв, а також відчуття самотності через відсутність підтримки зі сторони суспільства [2].

Вивчення копінг-стратегій матерів (Н. Бачуріна, В. Дмитрієва, Н. Здоровенко), котрі виховують дітей з інвалідністю, показали також їх схильність до депресивних станів, підвищення рівня тривожності, пригнічення психоемоційного фону, психосоматичних захворювань, звинувачення себе в порушеннях, які має дитина. Таким чином, як стверджують дослідниці, такі матері уникають соціальної взаємодії і демонструють прояви гіперопіки, що звужує коло реабілітаційних можливостей дитини [1].

Зокрема, Н. Коваленко зазначає, що родинам, де є діти з порушеннями розвитку, необхідна об'єктивна інформація, соціальні ресурси, підтримка близького оточення та допомога компетентних фахівців [3].

Наукові розвідки О. Столярик та Т. Семигіної свідчать, що ефективне виховання дітей з порушеннями розвитку можливе лише за умов тісної співпраці між батьками та іншими фахівцями [5]. Активна залученість батьків у

роботу команди психолого-педагогічного супроводу в закладі, дозволяє ефективно організовувати освітній процес виходячи з потреб та можливостей дитини. Співпраця між родиною та освітніми установами є необхідною умовою для повноцінного розвитку дитини, а сучасні освітні методи передбачають використання різних форматів взаємодії між батьками та спеціалістами (педагоги, асистент вчителя, психолог, логопед, дефектолог, реабілітолог, ін.): індивідуальні та групові консультації із фахівцями, тренінги, вебінари, групи підтримки, залучення батьків до ярмарок, свят, квестів, фестивалів, екскурсій, тощо.

Таким чином, сімейні взаємини є основою розвитку та соціалізації дітей з ООП. Емоційна підтримка, доступ до освітніх ресурсів та державна допомога значно покращують якість життя родин, які стикаються з різними труднощами під час виховання дітей з порушеннями розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бачуріна Н., Дмитрієва В., Здоровенко Н. Копінг-стратегії матерів, які виховують дітей з інвалідністю. *Психологічне здоров'я*. 2021. Вип.2 (7). С. 22-33.
2. Горецька О. Психологічні особливості ставлення батьків до дітей з особливими потребами. *Освіта регіону*. 2013. № 2 (32). С. 289–295.
3. Коваленко Н. Особливості сімейного виховання дітей з розладами аутичного спектру в умовах інклюзивного навчання. *Інклюзивна освіта: ідея, стратегія, результат: матеріали I Всеукр. міждисциплінарної наук.-практ. конф.* Тернопіль, 2021. С. 92-97.
4. Матохнюк Л., Максименко Ю. Допомога батькам, які мають дітей з особливими освітніми потребами. *Науковий вісник Вінницької академії безперервної освіти*. Серія «Педагогіка. Психологія», 2023. Вип. 3. С. 73–78.
5. Столярик О., Семигіна Т. Сімейно центричний підхід до підтримки родин, які виховують дітей з ментальними порушеннями. *Колективна наукова монографія*. Вінниця. 2021. С. 2-13.